

В.В.ШЕРЕМЕТ,

ст. викладач кафедри музичного мистецтва ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛАЇВСЬКОГО ОРКЕСТРУ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАВОДУ ІМ. 61 КОМУНАРА ЯК ЯВИЩЕ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ 20-80 РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ»

Одна зі сторінок історії народно-оркестрового виконавства в Україні розпочиналася на Миколаївщині та пов'язана із діяльністю відомого самодіяльного оркестру народних інструментів м. Миколаєва, до якого увійшли робітники суднобудівельних підприємств міста.

Діяльність колективу, та постать одного з його керівників Г.Ф.Манілова – привертали увагу музичних та громадських діячів ще у 30 – 70рр. ХХ століття, під час найбільшої творчої активності колективу. Завдяки талантові музиканта-керівника Г.Ф.Манілова, аматорський оркестр підніс свій художньо-виконавський рівень до професійної майстерності за сім років: від початку свого існування з 1925р. до першої значущої перемоги у I-й Всесоюзній олімпіаді художньої самодіяльності 1932р., у Москві. Численні періодичні видання середини ХХ століття, від обласного до державного рівня («Советская музыка», «Музыкальная жизнь», «Радянська культура», «Народна творчість», «Бугская заря», «Південна правда»), висвітлювали досягнення Всеукраїнського оркестру робочих металістів (ВУОРМ) на чолі із його відомим керманічем. Звання ВУОРМ оркестр отримав у 1931 р. за художні досягнення та видатні заслуги перед трудящими.

Діяльність колективу тривала протягом декількох десятків років (1925–1980рр), і тому залишила по собі значний резонанс, як культурно – історичне і мистецьке явище, навіть, після припинення існування оркестру.

Друга хвиля звернення до історії ВУОРМу прийшла вже у роки встановлення незалежності України, та активізації науково-дослідної роботи в області проблем духовної культури нації, історії і теорії мистецтв.

Побіжні згадки про миколаївський оркестр народних інструментів знаходимо у музикознавців О.О.Ільченка (Київ), О.І.Трофимчука (Рівне), В.П.Власова (Одеса). Найбільшу кількість матеріалів про діяльність і досягнення самодіяльного оркестру, про особистість Г.Ф. Манілова та його методи роботи з колективом було подано у статтях, нарисах, рецензіях кандидата мистецтвознавства О.Макаренка. Розгляд публікацій автора показав, що попри змістовність віднайдених статей, надані матеріали носять інформативний характер та потребують аналізу та уточнення.

Виникнення самодіяльного робітничого оркестру було зумовлено декількома чинниками: Миколаїв, як військово-морський порт та

адміністративний центр, ще з часів свого заснування (1789 р.) презентував високий культурний рівень населення та його попит до культурно-мистецьких заходів. Ще одним чинником, що зумовив утворення оркестру ВУОРМ, стало зацікавлення трудящих міста грою на народних інструментах, завдяки їх доступності, та впливу просвітницької діяльності В.В.Андрєєва, яка мала широкий резонанс на початку ХХ століття, – все це виливалося у виникнення невеликих музичних гуртків.

Аналіз архівних матеріалів показав, що на базі музичного гуртка Ф.Бокова, шляхом поступового приєднання до нього членів з інших аматорських ансамблів міста за три роки утворився розширений струнний інструментальний ансамбль.

Нова сторінка оркестру розпочалася у 1925 р., з відкриттям у Миколаєві центрального міського клубу ім. Я.Свердлова, у розпорядження якого поступає існуючий народно-інструментальний ансамбль, а на його базі утворюється великий струнний оркестр. Пізніше оркестр переходить до відомства Заводу ім. 61 Комунара.

Для творчого росту колективу на роль керівника і диригента, запросили вже відомого, на той час, у Миколаєві музиканта, педагога, диригента і композитора, громадського діяча Г.Ф.Манілова, який вирішує всю подальшу долю колективу, що згодом набуває всесоюзної слави.

Стрімке творчо-виконавське зростання колективу ВУОРМ пов'язане саме із приходом до керівництва Г.Ф.Манілова, тому ця постать заслуговує окремої уваги.

Григорій Феофанович Манілов народився 16 січня (4 січня за ст. ст.) 1875 року у містечку Ніжин Чернігівської губернії. Закінчив музичне училище по класу диригування та скрипкового контрабасу. З 1903 року, на початку творчого шляху у м. Миколаєві, Г.Ф.Манілов веде у місті активну культурно-громадську та педагогічну діяльність, очолює оркестри та хори навчальних закладів та підприємств. З 1907 року Г.Ф.Манілов є членом миколаївської «Просвіти», бере активну участь у мистецьких заходах товариства, тісно співпрацює з М.М.Аркасом. З 1925р. розпочався видатний етап його творчого шляху – робота із першим у Миколаєві та Причорноморському регіонісамодіяльним оркестром народних інструментів.

Офіційною датою утворення оркестру вважається 11 березня 1925 р., коли були проведені перші організаційні збори колективу на чолі з Г.Ф.Маніловим і обговорені основні шляхи подальшої роботи.

Прогресивними, як для тих часів, були форми удосконалення виконавської майстерності музикантів оркестру: Г.Ф.Манілов утворив на базі колективу окремі концертні ансамблі; впровадив складання партій оркестрантами для допуску до загальних репетицій; запропонував для контролю якості виконавства запис репетицій за допомогою наявних тоді засобів звукозаписувальної техніки; аналіз та обговорення передконцертних репетицій та концертних виступів оркестру.

За рішенням уряду УРСР, та рекомендацією Президії ВЦРПС, у 1932 р Миколаївський оркестр у повному складі був відправлений на навчання до Одеської консерваторії. У 1937 р. колектив оркестрантів блискуче закінчує консерваторію та стає професійним колективом Одеської філармонії і продовжує концертну діяльність, а згодом, знову працює у Миколаєві.

Міцними були творчі зв'язки оркестру із композиторами того часу Р.Глієром, К.Данькевичем, П.Козицьким, Г.Верьовкою, А.Філіпенком, К.Домінченим, Л.Ревуцьким та іншими. Ще з перших років діяльності оркестру, його почесним шефом став радянський композитор і громадський діяч М.Іпполітов-Іванов, який презентував оркестру свої твори для виконання.

За роки свого існування миколаївський оркестр був визнаним на всесоюзному рівні. Оркестранти творчо співпрацювали із колективами з Ленінграда, Магнітогорська, Єревана, Києва, Харкова, Дніпропетровська, Одеси, організовували творчі зустрічі, концерти у різних містах країни, надавали методичну допомогу іншим колективам. Діяльність оркестру високо оцінювали такі видатні музиканти, педагоги Київської консерваторії, як М.Геліс, М.Різолі.

Миколаївський оркестр виховав таких відомих професійних музикантів, як Валентин Єфремов – диригент Одеського театру опери та балету, Гліб Сиротинський – диригент оркестру Донецької філармонії, викладач Луцького музичного училища; також, керівниками оркестрів стали Агей Немисенко (в Одесі), Семен Флек (в системі установ культури Радянської Армії) та багато інших.

У 1950 р. видатному музиканту, Г.Ф.Манілову було присвоєне почесне звання Заслуженого діяча мистецтв УРСР. А вже у 1957р. колектив отримує звання «Заслуженого оркестру УРСР». Керманичами колективу після Г.Ф.Манілова були Є.Й.Єнін та В.М.Підопригора, які протягом усього часу існування колективу достойно тримали високий статус Заслуженого оркестру УРСР.

У березні 2015 році громадськість Миколаєва відзначає 90 років із дня заснування оркестру ВУОРМ.

Колектив зробив неоціненний внесок у справу популяризації виконавства на народних інструментах, дав Україні та світу високопрофесійні мистецькі кадри, його діяльність сприяла піднесенню на новий професійний рівень народно-інструментального виконавського мистецтва у регіоні та в Україні.